

Οδοιπορικό στο φαράγγι του Φάγγου. 70 χρόνια μετά, ο Άρης ανασαίνει ακόμα εκεί...

Γράφει ο **Οικοδόμος** // από το <http://atexnos.gr/>

Η πρώτη απόπειρα να προσεγγίσουμε στο φαράγγι του Φάγγου, έξω από τη Μεσούντα Άρτας (**χάρτης**), έγινε έναν σχεδόν χρόνο πριν και ήταν, όπως αποδείχτηκε, αναγνωριστική. Απροετοίμαστοι ουσιαστικά, χωρίς να γνωρίζουμε την περιοχή και το βαθμό δυσκολίας που έχει μια τέτοια αποστολή, και με μόνο εφόδιο τη δίψα να φτάσουμε μέχρι το συγκεκριμένο σημείο, μπήκαμε —χωρίς να είμαστε βέβαιοι ότι ήταν αυτό— στο αχάραχτο μονοπάτι και αφού διασχίσαμε μερικά μέτρα αμφιβολίας γυρίσαμε πίσω.

Είχαν προηγηθεί οι παραινέσεις γνωστών και φίλων, αλλά και κατοίκων της Μεσούντας (που μας έδιναν διαφορετικές εκδοχές της διαδρομής) ότι η πορεία είναι δύσκολη και χρειάζεται οπωσδήποτε ντόπιος οδηγός που να ξέρει τα κατατόπια. Παρά την απογοήτευσή μας, τότε, επικράτησε η λογική και δώσαμε υπόσχεση πως με την πρώτη ευκαιρία θα ξεπληρώναμε το μέρος του χρέους μας, που δεν ήταν άλλο από την απόδοση τιμής στον Πρωτοκαπετάνιο του ΕΛΑΣ Άρη Βελουχιώτη, στον τόπο που πότισε με το αίμα του και άφησε την τελευταία του ανάσα, λίγο πριν εγκαταλείψει τα εγκόσμια και περάσει τα όρια του θρύλου.

Ξεκινήσαμε νωρίς το πρωί από την Κυψέλη Άρτας. Ο καιρός τις δυο προηγούμενες μέρες ήταν βροχερός. Αν και είχε προηγηθεί ένα μεγάλο χρονικό διάστημα χωρίς βροχή και οι ανακοινώσεις των μετεωρολόγων δεν προμήνυαν βροχερή μέρα, σε τούτα τα μέρη, στα χωριά του Δήμου Κεντρικών Τζουμέρκων, είναι συχνό το φαινόμενο όταν πιάνει βροχή να ξεχνά να σταματήσει... Η πηχτή σαν γάλα ομίχλη που

συναντήσαμε λίγο πριν το Βουργαρέλι, συνηθισμένο φαινόμενο αυτή την εποχή, δεν μας ανησύχησε.

Από το Αθαμάνιο και πέρα και όσο τα χιλιόμετρα προς τη Μεσούντα λιγόστευαν, ένας παιχνιδιάρης ήλιος προκαλούσε κάθε τόσο με την εμφάνισή του τα σύννεφα που είχαν απλώσει ράθυμα τα γκρίζα πέπλα τους μέχρι εκεί που έφτανε το ανθρώπινο μάτι. Κύρια έγνοια μας η εξέλιξη του καιρού, αλλά όχι μόνο αυτή. Στα αυτιά μου ηχούσαν έντονα και «προκλητικά» τα κοφτά λόγια των γεροντότερων, δυο μέρες πριν στο καφενείο κάτω από τον πλάτανο, όταν τους ανακοίνωνα τις προθέσεις μας: «Δεν μπορείτε να φτάσετε μέχρι εκεί, είναι δύσκολο. Θα γυρίσετε πίσω, όπως κι άλλου»...

Μπήκαμε στη Μεσούντα. Τα λιγοστά μαγαζιά-καφενεία κλειστά. Κοντοσταθήκαμε μπροστά στο μνημείο του Άρη, απέναντι από την πλατεία του χωριού. Ψυχή τριγύρω. Η φωτογραφία του Πρωτοκαπετάνιου εκεί. Ασάλευτος, δείχνει σκεπτικός, υπομονετικός, ήρεμος όπως αυτός που έχει κάνει το καθήκον του. Μα το βλέμμα του σε διαπερνά σαν ένα ηφαίστειο που κατακλύζεται από υπόγειες εκρήξεις και καρτεράει τη στιγμή που θα «ξαναμιλήσει»...

Πήραμε τον στενό, ασφαλτοστρωμένο, γεμάτο λαβωματιές από τις πολλές βροχές των προηγούμενων μηνών, δρόμο προς το ποτάμι. Λίγα, μετρημένα στα δάχτυλα του χεριού σπίτια σκορπισμένα στην αριστερή πλευρά του δρόμου, κλειστά τα περισσότερα και με εμφανή τα σημάδια της ανθρώπινης απουσίας στις αυλές τους. Σε κάποιο σημείο ο κατηφορικός δρόμος γίνεται χωμάτινος· σημάδι ότι πλησιάζουμε. Σταματάμε λίγα μέτρα πριν την κοίτη του ποταμού. Στα δεξιά μας βρίσκεται μια πέτρα που σηματοδοτεί την είσοδο στην πλαγιά του βουνού, την αρχή του μονοπατιού. Ζωνόμαστε τα σακίδια, οπλίζουμε τις φωτογραφικές μηχανές και ξεκινάμε.

Μια πρώτη ματιά στη μορφολογία του εδάφους λειτουργεί αποτρεπτικά. Τίποτα δεν μαρτυρά από τα πρώτα μέτρα ότι μπροστά μας βρίσκεται ένα μονοπάτι με αρχή και τέλος. Οι συνεχείς κατολισθήσεις διαμορφώνουν ένα σκηνικό που προσθέτει στην αγριάδα της φύσης κάποια στοιχεία —ελεγχόμενου— κινδύνου, ειδικά για όσους το άκουσμα της λέξης «μονοπάτι» φέρνει στο νου χαραγμένες και καλλωπισμένες τουριστικές διαδρομές σε ειδυλλιακά τοπία. Από τα πρώτα κιόλας μέτρα, ειδικά αν είσαι άνθρωπος της πόλης και η σχέση σου με τη φύση είναι περιστασιακή, νιώθεις την πρόκληση και το παίρνεις απόφαση.

Το ζητούμενο από την αρχή ήταν να μην παρεκκλίνουμε της πορείας μας και χάσουμε τον στόχο. Σε αυτή την προσπάθειά μας σταθήκαμε απρόσμενα τυχεροί. Κάθε λίγα μέτρα, σημάδια από κόκκινη και γαλάζια μπογιά —που άφησαν στους βράχους τα μέλη των ορειβατικών συλλόγων που επισκέπτονται συχνά την περιοχή—, μας βοηθούν να μη χάνουμε τον προσανατολισμό μας και να βαδίζουμε με σιγουριά.

Για αρκετά λεπτά η διαδρομή είναι κατηφορική, τόσο που σε κάποιο σημείο το ποτάμι απέχει μόλις λίγα μέτρα από εμάς. Από εκεί ξεκινάει η ανηφόρα, με λίγα διαστήματα ενδιάμεσα περπάτημα σε ευθεία γραμμή.

Τα κομμάτια αυτά της διαδρομής είναι λίγα. Εκεί βλέπεις μπροστά σου να ξεδιπλώνεται ευκολοδιάβατο το μονοπάτι που σε κάποιες μεριές είναι σκεπασμένο από την πλούσια βλάστηση που αντικαθιστά κυριολεκτικά τον ουρανό.

Ο τόπος στεγνός, κάνει την ανάβαση περισσότερο ασφαλή. Το χώμα λιγοστό, υποκλίνεται στο μεγαλείο της πέτρας, που είναι ο αδιαμφισβήτητος κυρίαρχος του τοπίου. Σταματάμε κάθε λίγα λεπτά για να πάρουμε φωτογραφίες.

Αυτές τις στιγμές συνειδητοποιούμε ότι οι μόνοι ήχοι που διαταράσσουν την αλλόκοτη αυτή γαλήνη προέρχονται χαμηλά από το διάβα των καταγάλανων νερών του Αχελώου, το πέταγμα των εντόμων, τις βαριές ανάσες μας και τους χτύπους της καρδιάς μας.

Βαδίζουμε χωρίς να γνωρίζουμε πόσα μέτρα απομένουν. Η πλαγιά γίνεται όλο και πιο αφιλόξενη. Το έδαφος εχθρικό· σα να θέλει να μας δοκιμάσει. Να μας εμποδίσει να συνεχίσουμε, ή, να ατσαλώσει τη θέλησή μας. Ένα καλά στερεωμένο στο βράχο συρματόσκοινο βρίσκεται καλού κακού μόνιμα εκεί.

Σε λίγο τα πόδια μας θα βοηθηθούν από τα χέρια. Όπως θα διαπιστώσουμε στο τέλος της διαδρομής, εκείνη τη στιγμή διανύουμε το πιο δύσκολο και σχετικά επικίνδυνο κομμάτι της. Το βάδισμα γίνεται σκαρφάλωμα. Το πλάτους μόλις λίγων εκατοστών

ανηφορικό μονοπάτι περνάει στην άκρη ενός τεράστιου φαγωμένου από το χρόνο βράχου.

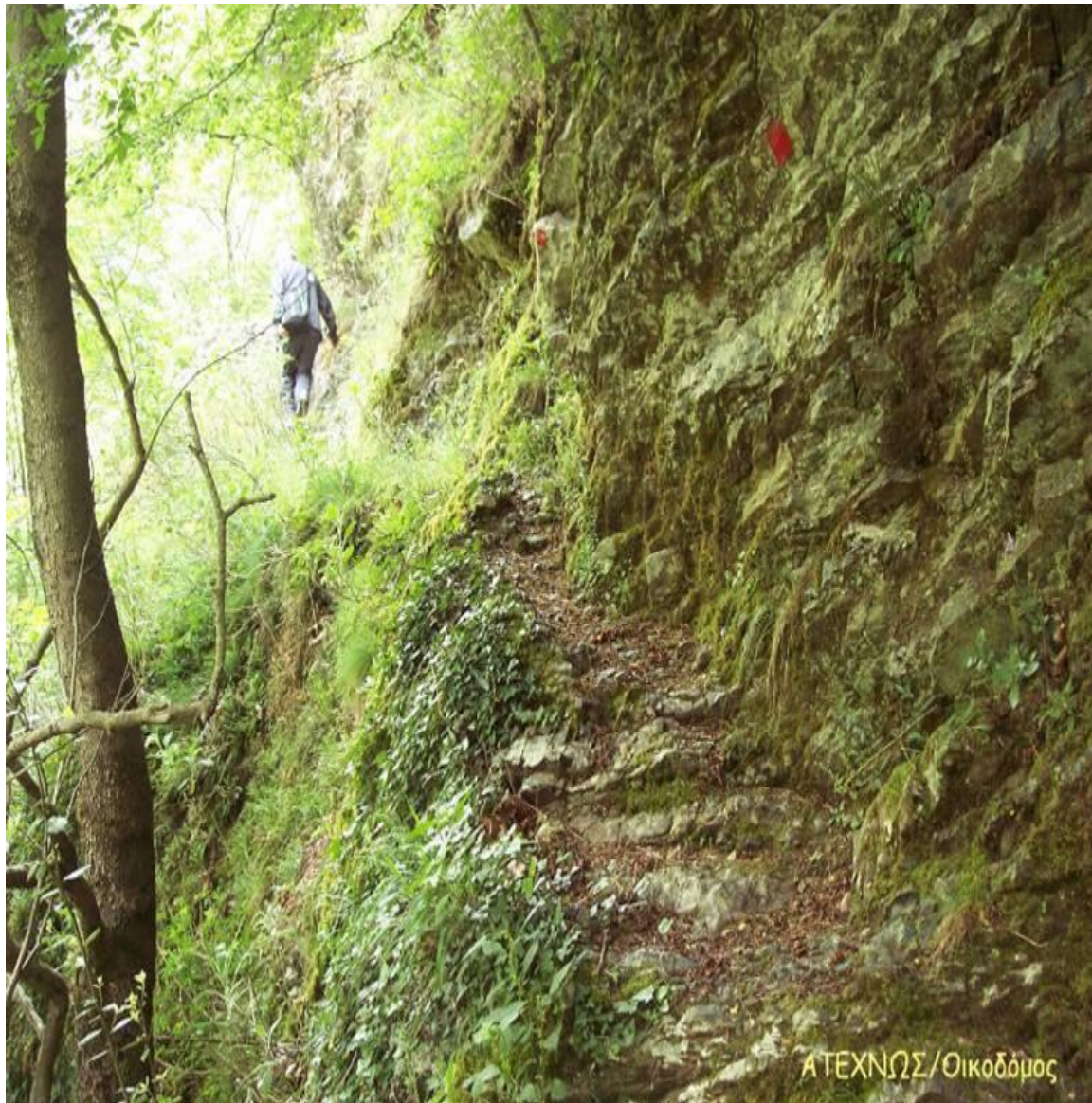
Κάτω από τα πόδια μας, στα αριστερά, μόλις λίγα εκατοστά από τα χνάρια που αφήνει το πέρασμά μας, βρίσκεται το κενό. Η πλαγιά του βουνού σα να την έκοψε ένα θεόρατο μαχαίρι σμίγει μερικές δεκάδες μέτρα χαμηλότερα με τα ορμητικά νερά του Αχελώου.

Η ανάσα κόβεται. Σηκώνω το βλέμμα προς τη μεριά του Μυρόφυλλου (γειτονικό χωριό του νομού Τρικάλων). Στη στιγμή μου έρχονται στο μυαλό οι γραπτές αφηγήσεις των επιζώντων συντρόφων του Άρη για τα πυρά που δέχτηκαν από εκεί λίγο πριν το τέλος... Άραγε που ακριβώς να έστησαν καρτέρι οι πεινασμένοι λύκοι; Από πού έβαζαν στους αποφασισμένους για όλα αντάρτες;

Νιώθω, από ένστικτο, ότι πλησιάζουμε «εκεί». Η καρδιά σα να μη χωράει πια στο σώμα, πάλλεται με ασυνήθιστους ρυθμούς, δίνει μάχη να ακολουθήσει τη σκέψη που έχει τη δυνατότητα να προπορεύεται με ασύλληπτη ταχύτητα στο χώρο και το χρόνο, σα να βάλθηκε να στήσει ξανά, σε αναπαράσταση, το σκηνικό εκείνων των τελευταίων δραματικών ωρών της 15-16 Ιούνη του 1945.

Αφήνουμε πίσω μας τον βράχο. Βαδίζουμε τώρα ανάμεσα σε στέρεα γη. Προχωράμε λίγα μέτρα ακόμα ανάμεσα σε θάμνους και πυκνή βλάστηση, μέχρι που στο βάθος αντικρίζουμε κορφές από πλατάνια.

Πλησιάζοντας ακούγεται όλο και πιο καθαρά ο ήχος του νερού που πέφτει με δύναμη στην πέτρα. Οι χτύποι της καρδιάς πολλαπλασιάζονται. Λίγο ακόμα. Εδώ είμαστε. Καπετάνιο ερχόμαστε! Τα πόδια δυσκολεύονται να διανύσουν τα τελευταία μέτρα. Ο ιδρώτας ανακατεύεται με τη συγκίνηση, τα μάτια θολώνουν.

Σταματάμε. Μια ρεματιά κόβει απότομα το μονοπάτι μπροστά στα πόδια μας. Στα δεξιά ένα αδιάβατο ύψωμα από το οποίο κατεβαίνουν με ορμή τα κρύα νερά του Κοκκινόλακου που βιάζονται να σμίξουν με τον Αχελώο.

Στ' αριστερά σχηματίζεται η γκούρα που οδηγεί στην κοίτη του ποταμού. Τεράστιοι βράχοι ανάμεσα στα πλατάνια σμιλεμένοι με απaráμιλλη τέχνη από το καλέμι της φύσης δημιουργούν μικρές λιμνούλες και ρυάκια και αλλάζουν αποχρώσεις ανάλογα με τα κέφια του ήλιου που μπαينوβγαίνει στα γκρίζα σύννεφα.

Αυτές οι εικόνες μαζί με τη μονότονη μελωδία του τρεχούμενου νερού, σε μαγεύουν σαν Σειρήνες· σε καθηλώνουν και είναι ικανές να αιχμαλωτίσουν τη μνήμη και να σε απελευθερώσουν από κάθε τι που σε βαραίνει και σε κρατά δεμένο στη γη. Οι φωτογραφικές μηχανές τραβάνε ασταμάτητα, χωρίς όμως να μπορούν να αποτυπώσουν με ακρίβεια αυτό που τα μάτια και οι αισθήσεις έχουν εκείνες τις στιγμές το προνόμιο να απολαμβάνουν.

Ακριβώς απέναντί μας, στην άλλη άκρη της ρεματιάς, ένας μεγάλος βράχος στέκει επιβλητικά και σκιάζει με το μπόι του ένα μέρος αυτής της μυσταγωγίας. Στη βάση του είναι τοποθετημένη μια πέτρινη πλάκα και λίγο ψηλότερα ένα κομμάτι μαύρου γρανίτη με χαραγμένη στη λεία όψη του τη μορφή του Πρωτοκαπετάνιου.

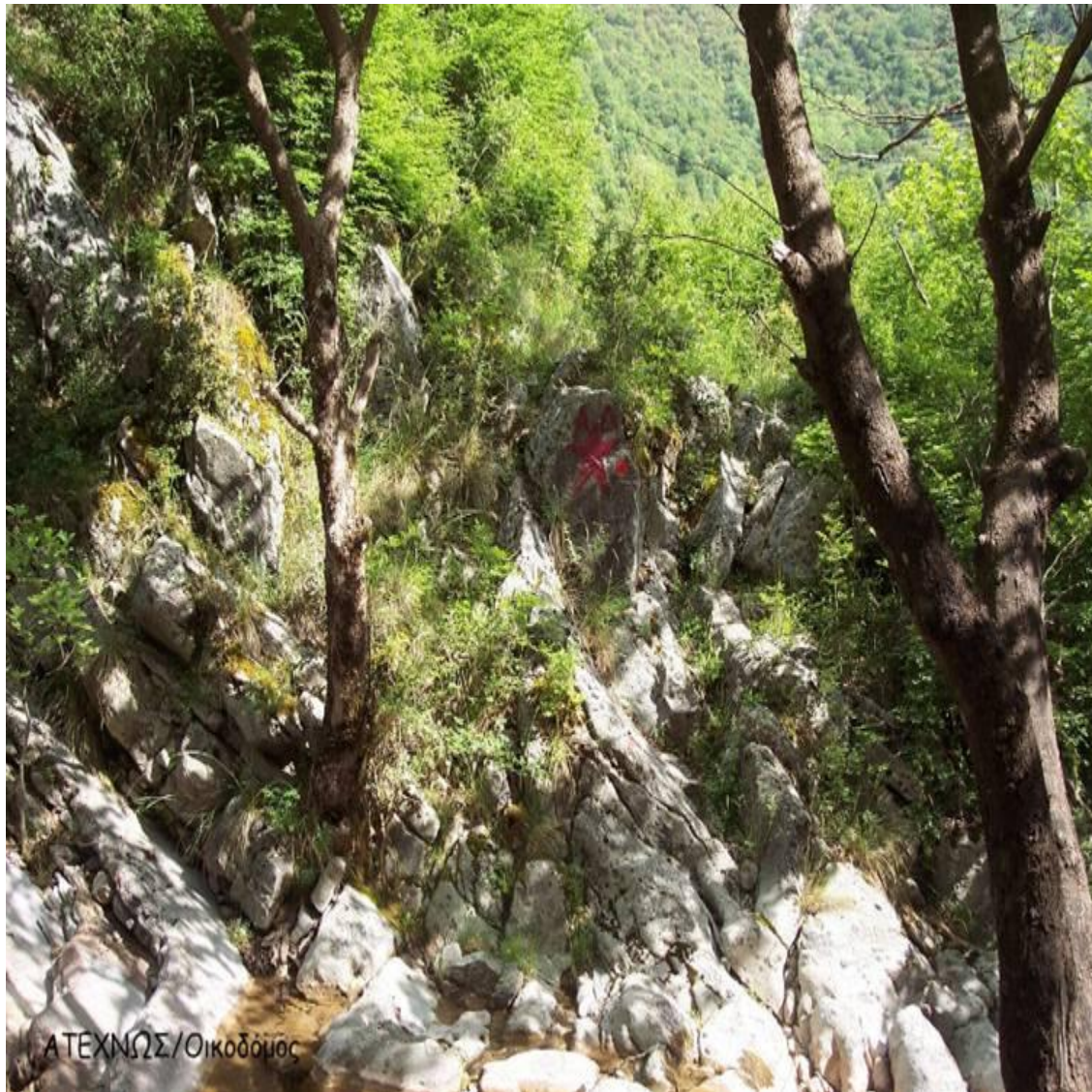
Εδώ, στις 16 Ιούνη του 1945, έπεσαν καταδιωκόμενοι ο Πρωτοκαπετάνιος του ΕΛΑΣ Άρης Βελουχιώτης και ο ξακουστός μαυροσκούφης Τζαβέλλας, ενώ λίγο πιο κάτω, χτυπημένος από τα βόλια της αντίδρασης, έπεφτε ο γερο-Κόζιακας, μέλος της ομάδας των ανταρτών που ακολούθησαν τον αρχηγό μέχρι το τέλος.

Διασχίζουμε κάθετα τη ρεματιά, ανάμεσα στα ρυάκια του νερού. Φτάνουμε στο βράχο, ακουμπάμε, βυθιζόμαστε στην αγκαλιά του. Η αναπνοή επανέρχεται σιγά σιγά στους συνηθισμένους ρυθμούς της. Ένα δροσερό αεράκι παρασέρνει τα πλατανοκλάρια και μαζί τις σκέψεις. Στεκόμαστε βουβοί εκεί στον τόπο της θυσίας.

Με ευλάβεια ακουμπάμε λίγα μοσχομύριστα κόκκινα τριαντάφυλλα που φέραμε από τη Χώσση (παλιά ονομασία της Κυψέλης Άρτας, τότε που ο Άρης είχε εκεί για ένα διάστημα το αρχηγείο του), στο μνημείο. Η πέτρινη πλάκα είναι σημαδεμένη από σκάγια που έριξαν ηλίθιοι απόγονοι των δολοφόνων, ή σκέτα ηλίθιοι.

Η συζήτηση από τις τελευταίες δραματικές στιγμές, γυρίζει αναπόφευκτα στο τι θα γινόταν «αν...», για να καταλήξει στο τετράστιχο του γνωστού τραγουδιού:

«...Κείνος δε θέλει κλάματα
δε θέλει μοιρολόγια
θέλει αγώνες και χαρές
αρματωσιές και βόλια»...

Ο χρόνος κυλά με την ίδια εκνευριστική ταχύτητα, όπως κάθε φορά που θα ήθελες να σταματήσει. Τα σύννεφα πυκνώνουν. Πρέπει να προλάβουμε τη βροχή. Στεφανώνουμε τη μορφή του καπετάνιου με τα λουλούδια.

Στην επιστροφή μάς ακολουθεί η βουβαμάρα. Οι σκέψεις διαδέχονται η μία την άλλη, αλληλοσυγκρούονται, ασφυκτιούν· ανακατεύονται με τα συναισθήματα που γεννά η δικαίωση για την εκπλήρωση της αποστολής, με την αίσθηση του χρέους που παραμένει ανεκπλήρωτο. 70 χρόνια μετά η κοινωνία, οι άνθρωποι, οι λαοί βαδίζουν ολοταχώς προς τα πίσω, σα να έλκονται από τα σκοτάδια της αυτοκαταστροφής. Η εκμετάλλευση χρησιμοποιεί νέες, αποτελεσματικότερες μορφές για να επιβάλλεται. Εστίες πολέμων κατακλύζουν τον πλανήτη. Όλο και περισσότερο αίμα αθώων ποτίζει τη γη. Ο φόβος φωλιάζει στις ψυχές. Η αυταπάτη αλώνει τις συνειδήσεις. Κι όμως, το αίμα του Πρωτοκαπετάνιου δεν στέγνωσε στο φαράγγι του Φάγγου· η ανάσα του πάλλεται ακόμα εκεί, δίπλα στα ορμητικά νερά του «Άσπρου». Το αίμα χιλιάδων αγωνιστών και αγωνιστριών δεν στέγνωσε στα βουνά, στις φυλακές, στα θυσιαστήρια και στους τόπους εξορίας. Η ανάγκη για ζωή λεύτερη, ειρηνική, χωρίς εκμετάλλευση πάλλεται από ζωντάνια. Το ίδιο και η ελπίδα ότι η επιβίωση μπορεί να γίνει ζωή αντάξια των κόπων των δουλευτάρηδων όλου του κόσμου.

Σταματήσαμε στη Μεσούντα. Στο καφενεδάκι δίπλα στη ρεματιά κάτω από τον πλάτανο κατάκοποι, μα τόσο γεμάτοι, γευόμαστε τις ευεργετικές ιδιότητες του ντόπιου τσίπουρου, με τη συνοδεία της λαχανόπιτας που περίμενε τόσα χιλιόμετρα υπομονετικά κρυμμένη στο σακίδιο.

Ο καιρός άνοιξε. Τα σύννεφα υποχώρησαν. Ένας λαμπερός ήλιος άπλωσε το φως και τη ζεστασιά του παίζοντας με τα χρώματα της φύσης και τη διάθεση των ανθρώπων. Λίγα μόνο σύννεφα έμειναν να σκεπάζουν τις αετοφωλιές των Τζουμέρκων, σα να ήθελαν να τονίσουν με την παρουσία τους την αέναη πάλη του φωτός με το σκοτάδι...